

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 26.10.2004
KOM(2004) 711 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

**o budúcom vývoji Energetickej iniciatívy EÚ a spôsoboch vybudovania energetickej
vybavenosti pre krajiny AKT**

OZNÁMENIE KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

o budúcom vývoji Energetickej iniciatívy EÚ a spôsoboch vybudovania energetickej vybavenosti pre krajiny AKT

1. Úvod

Energia je životne dôležitá pre všetky ľudské činnosti a prístup k moderným energetickým službám je základným predpokladom spoločenského a hospodárskeho rozvoja. V dnešnom svete však prístup k energii nie je rovnomerne a spravodlivo rozmiestnený.

Zatiaľ čo v krajinách OECD, ktoré predstavujú 70 % celkovej spotreby energie, sa vystavenie elektrickým šokom zredukovalo, rozvojové krajiny sú mu vystavené stále viac. Tieto krajiny sú vo všeobecnosti viac závislé na dovezenej ropе a ich spotreba predstavuje dvojnásobné množstvo ropy na jednotku ekonomického výstupu. Navyše kolísanie cien za energiu má následkom napätej finančnej situácie silnejší dopad na ich hospodárstvo. V neposlednom rade, prístup k moderným energetickým službám je často obmedzený na mestské a priemyselné strediská. Obmedzený prístup k vysokokvalitným, spoľahlivým energetickým službám predstavuje silnú bariéru pre hospodársky a spoločenský vývoj chudobných. Okrem toho má na zdravie vplyv aj znečistený vzduch následkom využívania energie z tradičných zdrojov a nízka úroveň modernej energetickej vybavenosti, a to najmä u chudobných.

Nakoľko EÚ uznala, že je dôležité zlepšiť chudobným prístup k energii, zahájila Energeticкую iniciatívu EÚ pre odstránenie chudoby a trvalo udržateľný rozvoj (EIEÚ, Energy Initiative for poverty and sustainable development - EUEI) na Svetovom summite o trvalo udržateľnom rozvoji (SSTUR, World Summit on Sustainable Development - WSSD). Cieľom EIEÚ je prispieť k dosiahnutiu Miléniových rozvojových cieľov (MRC, Millennium Development Goals - MDGs) prostredníctvom poskytovania primeraných, cenovo prístupných, trvalo udržateľných energetických služieb chudobným. Pre dosiahnutie úspechu je rozhodujúce, aby príjemcovia boli vlastníkami.

EIEÚ je spoločnou snahou Komisie a členských štátov, čím sa vytvára súčinnosť medzi ich príslušnými rozvojovými politikami a činnosťami. Implementuje sa prostredníctvom dialógu a špecifických partnerstiev s rozvojovými krajinami, popri spolupráci s občianskou spoločnosťou, súkromným sektorom a finančnými inštitúciami. Od summitu v Johannesburgu spravila EIEÚ pokrok. Konferencia EIEÚ „Energia pre Afriku“, ktorá sa konala v Nairobi v novembri 2003, prispela k africkému vlastníctvu a zároveň načrtla kľúčové priority. Dialóg s rozvojovými krajinami odhalil potrebu výrazne väčších investícií EÚ do tejto oblasti.

Cieľom tohto oznámenia je vysvetliť, ako by EIEÚ mohla byť v budúcnosti operatívnejšia a ako by mohla reagovať na požiadavky krajín AKT. S cieľom zdôrazniť zameranie a zviditeľniť agendu zameranú na energiu a chudobných Komisia navrhuje vytvorenie energetickej vybavenosti AKT – EÚ v hodnote 250 miliónov EUR, ktoré podlieha spoločnému rozhodnutiu zo strany príslušných orgánov EÚ a AKT.

2. VYZVY SÚVISIACE S ENERGIOU A CHODOBOU

V súčasnosti skoro dve miliardy ľudí vo svete – sústredných najmä vo vidieckych a okrajových častiach rozvojových krajín – nemajú prístup k moderným energetickým službám. Subsaharská Afrika je s vyše 80 % obyvateľstva, ktorí majú obmedzený prístup k moderným formám energie, dramatickým príkladom nerovnosti v oblasti energie. Spoločenský a hospodársky vývoj chudobných spoločností je obmedzený, dokonca uviaznutý na súčasnom neudržateľnom využívaní dreva a iných foriem biomasy na energetické účely, okrem toho, že prístup k iným formám energie, ako je elektrina a tekuté palivá, je ťažký a drahý.

Energia a znižovanie chudoby: Prístup k primeraným, cenovo prístupným a trvalo udržateľným energetickým službám je potrebný k naplneniu väčšiny cieľov, napr. v oblasti zdravia, vzdelávania, svetla, kúrenia, dopravy, priemyselnej výroby a moderných prostriedkov na komunikáciu. Toto prepojenie bolo uznané Svetovým summitom o trvalo udržateľnom rozvoji v Johannesburgskom implementačnom pláne, v ktorom sa vytvorilo toto prepojenie medzi prístupom k energii a MRC s ohľadom na skutočnosť, že prístup k energii prispieva k odstráneniu chudoby.

Prístup k energii: Zabezpečenie prístupu k energii je komplexná výzva, ktorú nemožno ponechať samotnej trhovej sile, aby ju vyriešila. Potrebná je i spoluúčasť verejného sektora. Okrem toho je veľké množstvo investorov, počnúc chudobnými spoločnosťami až po miestne a národné vlády a medzinárodné spoločnosti, energetické zdroje a technologické možnosti, ktoré sa odlišujú v závislosti od toho, v akej oblasti sa nachádzajú. Na poskytovanie energetických služieb neexistuje jednotný recept.

Globálny charakter energetických trhov: Zatiaľ čo v krajinách OECD sa podarilo znížiť vystavenie ropným šokom, v rozvojových krajinách sa zvýšilo. V priemere použijú rozvojové krajiny v porovnaní s krajinami OECD viac ako dvojnásobné množstvo ropy na jednotku ekonomického výstupu. Navyše ich finančná situácia naznačuje, že sú menej schopné odolávať turbulenciám na ropných trhoch.

Financovanie energie: Skoro polovica svetových investícií potrebná na zlepšenie a náhradu dodávateľskej kapacity do roku 2030 sa pripisuje potrebám rozvojových krajín. Viac ako kedykoľvek predtým sa kapitál, potrebný v energetickom sektore, bude musieť získať zo súkromných a zahraničných zdrojov. Avšak investičné riziko sa chápe ako prekážka, najmä čo sa týka zlepšenia prístupu k energii pre chudobných spotrebiteľov. Financovanie z verejných zdrojov a zo zdrojov oficiálnej rozvojovej pomoci (ORP, Official Development Assistance - ODA) musí odhaliť nové spôsoby, ako katalyzovať a umožniť dostatočný tok investícií v tomto sektore.

Podrobnejšie informácie sú uvedené v prílohe.

3. POZADIE POLITIKY EÚ

Je čas venovať viac pozornosti rozhodujúcej úlohe, ktorú má energia pri odstraňovaní chudoby v rámci rozvojovej pomoci. Zatiaľ čo SSTUR veľa dosiahol tým, že znovu zaradil energiu medzi témy debát o medzinárodnom vývoji, energetické potreby sa po praktickej stránke dostatočne neriešili. Záväzky zo strany energetického sektora sa v poslednej dekáde znižujú a súčasný trend nemá vzostupnú tendenciu. Granty udelené energetickému sektoru

rozvojových krajín sa za posledných niekoľko rokov znižovali na polovicu v porovnaní so sumami v deväťdesiatych rokoch.

Napriek tomu sa niekoľko členských štátov EÚ zapojilo do spoločných bilaterálnych rozvojových programov zameraných na energiu, ktoré sú založené na politikách, ktoré sú v súčasnosti v súlade s cieľmi EIEÚ.

Zatiaľ čo samotná energia nie je medzi šiestimi sektorovými prioritami politiky rozvoja Spoločenstva, je priamo alebo nepriamo s každou prioritou prepojená. Oznámenie Komisie pod názvom „Rozvojová politika Európskeho spoločenstva“¹ uznáva dôležitosť energie, pričom jej ťažisko spočíva v znižovaní chudoby. So zreteľom na krajiny AKT, žiadna africká ani karibská krajina priamo nerieši problematiku energie podľa 9. ERF (ERF, European Development Fund – EDF), zatiaľ čo päť tichomorských krajín AKT označilo v národných dokumentoch strategického rozvoja energiu ako ťažiskový sektor spolupráce.

EIEÚ bola prvý raz oznámená v oznámení Komisie o vonkajšom rozmere trvalo udržateľného rozvoja (KOM(2002)82). Členské štáty EÚ potvrdili svoju podporu v rôznych rozhodnutiach Rady Európskej únie a v Európskej rade, čo viedlo k úspešnému zahájeniu Energetickej iniciatívy EÚ na odstránenie chudoby a trvalo udržateľný rozvoj (EIEÚ) na SSTUR.

Oznámenie Komisie pod názvom „Energetická spolupráca s rozvojovými krajinami“² vytvorilo rámec pre spoluprácu v energetike s rozvojovými krajinami, ktorá sa sústreďuje na otázky ako potrebné reformy v sektore energetiky, prenos technológií, spolupráca na strane dopytu a dodávky, podpora diverzifikácie energetiky, umožnenie rozšírenia sietí a vnútorných prepojení, atď. Oznámenie vyzdvihlo rolu EIEÚ v tejto spolupráci.

Po summite v Johannesburgu sa v oznámení pod názvom „Jeden rok po Svetovom summite o trvalo udržateľnom rozvoji: implementácia našich záväzkov“³ vyhodnotil vývoj EIEÚ koncom roku 2003. V oznámení sa ocenilo, že EIEÚ spravila pokrok a uznala sa potreba adekvátneho financovania iniciatívy. Bol uznaný aj rozsah vytvárania súčinností medzi EIEÚ a Johannesburgskou koalíciou obnoviteľnej energie (JKOE, Johannesburg Renewable Energy Coalition - JREC)⁴.

V záveroch Rady pre všeobecné záležitosti (8566/04) z apríla 2004 členské štáty EÚ potvrdili potrebu poskytnúť primerané financovanie iniciatívy. Rada ďalej uznala, že na reagovanie na priority rozvojových krajín, tak ako to bolo vyjadrené na konferencii EIEÚ „Energia pre Afriku“ v Nairobi, je potrebná väčšia účasť Komisie a členských štátov a zároveň vyzvala Komisiu, aby sa ujala vedenia pri ďalších krokoch nadväzujúcich na závery konferencie.

Návrh na vytvorenie energetickej vybavenosti pre krajiny AKT odzrkadľuje tento politický kontext a jeho cieľom je čo najviac priblížiť záväzky EÚ implementácii. Navrhuje sa, aby sa fondy určené na energetickú vybavenosť pridelili z „podmienenej miliardy“ 9. Európskeho rozvojového fondu (ERF), pričom sa čaká na konečné rozhodnutie zo stretnutia Rady v marci 2005.

¹ KOM(2000) 212

² KOM(2002) 408

³ KOM(2003) 829

⁴ K júnu 2004 JREC bol počet vlád členských krajín 88, vrátane 54 rozvojových krajín. Členovia podpísali deklaráciu JKOE, v ktorej sa zaviazali spolupracovať na „... so zmyslom pre pohotovosť, podstatnom rozširovaní celkového podielu zdrojov obnoviteľnej energie...“.

4. AKTUÁLNY POSTUP – UPLATŇOVANIE POLITIKY V PRAXI

Iniciatíva EIEÚ založila v rámci Generálneho riaditeľstva pre rozvoj sekretariát na podporu súčinnosti a spolupráce. Poradná skupina zložená z členských štátov, úradníkov Komisie a odborníkov je hlavným fórom pre európsky dialóg a koordináciu. V európskom kontexte sa dialóg EIEÚ vedie za aktívnej účasti členských krajín EÚ a Európskej komisie a zahŕňa aj Európsku investičnú banku (EIB). EIB vyjadřila záujem preskúmať možnosti kombinovania grantov ERF a pôžičiek EIB.

Nakoľko vlastníctvo príjemcov je na dosiahnutie úspechu kľúčové, prioritou EIEÚ po SSTUR je zapojenie sa do dialógu s rozvojovými krajinami a regiónmi.

Afrika: naliehavá priorita

Zdá sa byť jasné, že subsaharská Afrika bude mať problémy dosiahnuť MRC, ak nevyvinie zvýšené úsilie aj v oblasti energetiky. Mnohé členské štáty sú aktívne v sektore energetiky v subsaharskej Afrike a nadobudli hodnotné skúsenosti aj schopnosti v politike, v strategickom rozvoji, ako aj v implementácii. V týchto krajinách fungujú ako sprostredkovatelia EIEÚ. Vlády afrických štátov postupne zaraďujú problematiku energie do stratégií na znižovanie chudoby, čím rozširujú svoje schopnosti plánovať a vykonávať činnosti, ktoré s energiou súvisia.

Konferencia EIEÚ „Energia pre Afriku“, ktorá sa konala v novembri 2003 v Nairobi, je míľnikom v dialógu EIEÚ s Afrikou. Zúčastnili sa na nej predstavitelia vlád asi 40 subsaharských krajín. Hlavným cieľom bolo vymedziť prioritné činnosti na národnej úrovni a na úrovni v rámci regiónov. Odporúčania tejto konferencie odrážajú vlastníctvo tejto agendy zo strany afrických krajín a navrhujú tieto priority:

- energia na vidieku vo všeobecnosti, a najmä elektrifikácia
- energia v domácnostiach, biomasy a náhrady
- stratégie a politiky pre sektor na národnej a regionálnej úrovni
- budovanie skúseností na všetkých úrovniach.

Ďalšie semináre EIEÚ sa budú organizovať s cieľom pomôcť vymedziť úspešné modely poskytovania energetických služieb a spôsoby, akými sa môžu financovať a implementovať v širšej škále. Iné činnosti, ktoré financuje Komisia, budú ďalej stimulovať dialóg a prispievať k vytvoreniu rámca činnosti.

- Regionálne projekty sa budú financovať z prostriedkov pridelených na sektor energetiky v krajinách AKT.
- Súčasť programu COOPENER Inteligentná energia – Európa, ktorý spravuje Generálne riaditeľstvo pre energiu a dopravu, spolufinancuje projekty zamerané na vytvorenie inštitucionálnych podmienok pre zlepšenie prístupu k energii v subsaharskej Afrike.
- Podobne i Generálne riaditeľstvo pre výskum podporuje partnerstvo v oblasti obnoviteľnej energie na odstránenie chudoby a trvalo udržateľný rozvoj v Afrike („Partneri za Afriku“), do ktorého sú zapojení mnohí európski a africkí partneri.

- Generálne riaditeľstvo pre životné prostredie sponzoruje niekoľko projektov v kontexte Johannesburgskej koalície obnoviteľnej energie, ktoré podporujú a rozvíjajú dialóg EIEÚ, vrátane práce na inovačných finančných mechanizmoch (napr. Iniciatíva „trpezlivého kapitálu“) a na databázach pre politiky obnoviteľnej energie a opatrenia a ďalšie databázy.

Karibik a Tichomie

Malé ostrovné krajiny sú obzvlášť citlivé na otázky spojené s energiou. Vysoké náklady na prepravu pohonných látok na rozptýlené ostrovy má za následok tú skutočnosť, že elektrina stojí v priemere 20 - 50 eur/kWh v porovnaní s medzinárodnými nákladmi, ktoré predstavujú 5 eur/kWh, pričom zostáva nevyužitý potenciál na zvýšenú energetickú efektívnosť a využitie obnoviteľných zdrojov.

Ostrovné štáty v Karibiku a Tichomorí prejavili skorý záujem o EIEÚ a aktívne sa zúčastnili na dialógu, ktorý predchádzal SSTUR. Následné zapojenie sa ES a Dánska do regionálnych organizácií v tichomorských ostrovných štátoch AKT viedlo k vytvoreniu partnerstva s tichomorskými ostrovnými krajinami, zatiaľ čo ES a Nemecko iniciovali podobné aktivity v Karibiku.

Podrobnejšie informácie sú uvedené v prílohe.

5. FINANČNÁ VÝZVA A POTREBA INOVAČNÝCH MECHANIZMOV

Od SSTUR sa považuje sa potrebné výrazne zvýšiť financovanie energie a chudoby s cieľom splniť miléniové rozvojové ciele. Doteraz sa podarilo na poskytovanie energetických služieb chudobným získať len nepatrné súkromné investície. Inovatívne a flexibilné finančné mechanizmy sú naliehavo potrebné, aby sa využíval pákový efekt verejných zdrojov a ORP a aby bolo možné pritiahnúť viac zdrojov zo súkromného sektora, rozvojových bánk a finančných inštitúcií. Partnerstvá medzi verejným a súkromným sektorom (PVSS, Public-private partnerships - PPPs) sú kľúčovým nástrojom v stratégii EIEÚ a sektor energetiky ponúka EÚ a jej partnerom z rozvojových krajín veľa možností spolupracovať so súkromným sektorom, s finančnými inštitúciami a občianskou spoločnosťou. Je však potrebné vynaložiť väčšie úsilie na politickej úrovni s cieľom poskytnúť primerané, rýchlejšie a flexibilnejšie zdroje a nástroje, vrátane poskytnutia základného kapitálu.

Od summitu v Johannesburgu EIEÚ vybuodovala pevný základ pre osobitné činnosti a teraz je pripravená na kvantitatívny krok vpred. Na udržanie aktuálneho stavu a samotnej dodávky na určitej úrovni sú potrebné veľké dodatočné zdroje. Tieto zdroje by mala poskytnúť EÚ ako dôkaz toho, že sa zaviazala MRC a Johannesburgskému implementačnému plánu.

Podrobnejšie informácie sú uvedené v prílohe.

6. ENERGETICKÁ VYBAVENOSŤ PRE KRAJINY AKT

Komisia navrhuje, aby prvým krokom v tomto smere bolo pridelenie značných fondov na financovanie energetickej vybavenosti AKT-EÚ. Suma, ktorá sa v prvej fáze považuje za primeranú, je 250 miliónov EUR vzhľadom na prístupné zdroje ERF, a prvé výsledky dialógu s investormi. Vybavenosť bude flexibilným nástrojom, otvoreným spoločnému financovaniu s členskými štátmi a inými darcami a bude schopné prijať inovačné spôsoby implementácie. Vybavenosť bude na jednej strane *katalyzátorom*, ktorý bude podporovať iniciatívy,

poskytovať informácie, pracovať ako stredisko výmeny informácií, budovať výskumné a riadiace kapacity v krajinách AKT; a na druhej strane *nástrojom*, ktorý dokáže poskytnúť chýbajúcu väzbu vo financovaní trvalo udržateľných projektov a činností.

6.1. Kľúčové princípy

Ciele: Energetická vybavenosť by mala smerovať k dosiahnutiu cieľov SSTUR a MRC a mala by zamerať svoje činnosti na tie krajiny AKT, ktoré už majú stabilnú národnú politiku v oblasti energetiky, alebo na tie, ktoré sa vo veľkej miere zaviazali rozvíjaniu takej politiky, ktorá je založená na princípoch dobrej správy vecí verejných a je súčasťou stratégie na znižovanie chudoby, alebo jej podobnej. Energetická vybavenosť bude okrem iného pomáhať krajinám vytvoriť si inštitucionálny a regulačný rámec a pritiahnúť ďalšie finančné zdroje na účely partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom. Aktívna účasť a paralelný príspevok členských štátov, ktoré sa už v krajine realizujú, by túto vybavenosť posilnili.

Vlastníctvo: Koncept vlastníctva je pre prístup energetickej vybavenosti ústredný. V mnohých krajinách AKT má prioritné postavenie energia a chudoba a tieto krajiny požiadali o členstvo v EIEÚ. Činnosť EIEÚ by mala byť koherentná s národnými politikami a záväzkami, a v ideálnom prípade by mala vyplývať zo prebiehajúceho procesu stratégie znižovania chudoby. Niektoré krajiny upravili skutočný pokrok v rozvíjaní rámca politiky a sú pripravené na implementáciu. V iných krajinách je stále potrebný politický a strategický rozvoj. Skutočnosť, že energia sa doteraz nepovažovala v dostatočnej miere za dôležitý prvok v procese znižovania chudoby a že je tu potreba zakomponovať rozmer energie do stratégií na zníženie chudoby, sa neustále viac dostáva do povedomia. Na národnej úrovni bude činnosť zameraná na služby dodávania energie chudobným. Na cezhraničnej úrovni krajín AKT bude vybavenosť podporovať dialóg s africkými inštitúciami a iniciatívy globálneho charakteru, ako Nové partnerstvo pre rozvoj Afriky (NPRA, New Partnership for African Development - NEPAD) a Africká únia (AÚ, African Union – AU). Podobné procesy sa rozvíjajú v ostrovných regiónoch AKT.

Flexibilita: Na dosiahnutie efektivity je podstatné, aby vybavenosť mala flexibilný prístup k financovaniu a bola otvorená spoločnému financovaniu s členskými štátmi, ktoré sú aktívne v tomto sektore a aby mohlo spolupracovať s úverovými inštitúciami, súkromným sektorom, službami občanom a občianskou spoločnosťou.

Vybavenosť by hlavne poskytovala financovanie formou grantov, ktoré majú vo svojej podstate vysoký pákový faktor a mohli by pritiahnúť ďalší kapitál z EIB a iných inštitúcií ERF a medzinárodných finančných inštitúcií (MFI, International Financial Institutions - IFIs), najmä z Africkej rozvojovej banky (ARB, African Development Bank - AfDB), svetovej bankovej skupiny World Bank Group (vrátane Medzinárodného finančného združenia a Multilaterálnej agentúry pre investičné záruky) a iných regionálnych medzinárodných finančných inštitúcií.

Maximálny pákový efekt by sa mal dosiahnuť kombináciou grantov a iných zdrojov, podporou prípravy projektov a rozvojom vhodného prostredia pre investície, dynamickým vytváraním nových partnerstiev medzi komunitami, MVO, verejným a súkromným sektorom a poskytovaním informácií a podpory miestnym a celoeurópskym poskytovateľom služieb, ktorí majú záujem o investovanie do tohto sektora.

Inovácia: Vybavenosť má za cieľ inovatívnym spôsobom reagovať na výzvy poskytovania trvalo udržateľných energetických služieb chudobným, vrátane nových foriem financovania

prostredníctvom rôznych zdrojov financovania (miestnych / medzinárodných, súkromných / verejných) a venovať osobitnú pozornosť využívaniu energie na výrobu a tvorbu príjmov a nové medzisektorové prístupy využívajúce ponuku inštitucionálnych a technických možností prispôbenú konkrétnej cieľovej oblasti. To zahŕňa vidiecku elektrifikáciu, decentralizáciu energetických systémov, širšie využívanie obnoviteľnej energie a zvýšenú energetickú efektívnosť vrátane čistejšieho a efektívnejšieho využívania technológií fosílnych palív, výkonných prístrojov a efektívnejšie využívanie tradičnej biomasy. V tomto kontexte sa urobí podrobný prieskum možnej súčinnosti medzi energetickou a vodnou vybavenosťou a všetkých možností súčinnosti s inými iniciatívami v oblasti energetiky. Súčinnosť s vodnou vybavenosťou je obzvlášť zaujímavá, nakoľko obe formy vybavenosti sú určené chudobným a je tu široké spektrum programov zameraných na vodu v kombinácii s energiou.

6.2. Prioritné oblasti aktivít, ktoré sa majú financovať energetickou vybavenosťou

Dlhodobým cieľom vybavenosti je značné rozšírenie využívania trvalo udržateľných energetických služieb na výrobné a spoločenské účely pre cieľovú skupinu obyvateľstva v krajinách AKT a významné a merateľné kroky smerujúce k dosiahnutiu miléniových rozvojových cieľov, najmä cieľa zameraného na chudobu. V súlade s výsledkami dialógu EIEÚ s krajinami AKT bude hlavná sieť vybavenosti podporovať činnosť zameranú na zvýšenie prístupu k moderným energetickým službám vo vidieckych oblastiach Afriky. V ostrovných štátoch AKT bude mať vybavenosť výstupy v oblasti energetickej výkonnosti a obnoviteľnej energie. Rozdelenie fondov medzi regiónmi AKT bude podľa princípov Dohody z Cotonou.

6.2.1. Oblasť prioritnej činnosti 1: Dodávka energetických služieb.

Najväčší finančný príspevok z vybavenosti bude určený na pomoc väčšine vidieckeho obyvateľstva a na zlepšenie jeho prístupu k moderným energetickým službám. Prioritu budú mať tí, ktorým v súčasnosti tieto služby nie sú poskytované, ktorí žijú v rozptýlených usadlostiach na periférii mesta a na vzdialených ostrovoch. Vybavenosť bude podporovať spoločné financovanie projektov zameraných na investície orientované na dodávku investičných fondov z členských štátov, od iných darcov, MFI, a súkromného sektora. Táto súčasť vybavenosti má za cieľ pomôcť tým krajinám a regiónom, ktoré uskutočňujú, alebo sú v procese implementácie stabilnej národnej energetickej politiky, založenej na princípoch dobrej správy vecí verejných, pričom prioritou sa bude dávať chudobe, napr. v rámci ich stratégie zníženia chudoby. Návrhy by mali zabezpečiť hospodársku, spoločenskú a environmentálnu udržateľnosť investícií, ak to bude potrebné, formou potenciálneho financovania inštitucionálnej podpory a opatrení na posilnenie riadiacich schopností. Inovačné prístupy by sa mohli spustiť s účelom riešenia energetických potrieb, napríklad integrovaným a medzisektorovým spôsobom. V návrhoch bude potrebné venovať zvláštnu pozornosť tej skutočnosti, že investícia do dlhodobej energetickej infraštruktúry zaviaže partnerské krajiny na ďalšie desaťročia k určitým energetickým tokom, pokiaľ ide o zmes energií, ktorá určuje ich budúcu bezpečnosť a toky emisií skleníkových plynov.

6.2.2. Oblasť prioritnej činnosti 2: Vytvorenie priaznivého prostredia

Ak nie sú vytvorené podmienky pre zásah zameraný na dodávku v tejto oblasti, až 20 % tohto vybavenosti podporí rozvoj priaznivého prostredia pre sektor energie založený na princípoch dobrej správy vecí verejných. Činnosť bude závisieť od stupňa politického vývoja a inštitucionálneho rámca, ktorý môže byť odlišný v každej krajine AKT. Vybavenosť

pomôže krajinám, v ktorých je potrebné zlepšenie s cieľom rozvinúť alebo implementovať stabilné národné energetické politiky a stratégie, napr. pri podpore stratégií znižovania chudoby, na zlepšenie inštitucionálneho, právneho a regulačného rámca, na posilnenie kapacity kľúčových investorov a na zlepšenie monitorovacích a hodnotiacich schopností.

6.2.3. *Oblasť prioritnej činnosti 3: Umožnenie investičných programov veľkého rozsahu v budúcnosti*

Až 20 % vybavenosti bude venovaných prípravnej činnosti, potrebných na umožnenie budúcich základných investičných plánov na cezhraničné prepojenia, rozšírenie siete a distribúciu na vidieku, na ich prípravu na financovanie zo strany MFI, najmä EIB a Európskych rozvojových finančných inštitúcií (ERFI, European Development Finance Institutions – EDFI), ako aj na spoločnú prácu so Svetovou bankou, Africkou rozvojovou bankou a súkromným sektorom. V africkom kontexte sa budú primeraným spôsobom zvažovať priority Africkej únie/NPRA. Týmto spôsobom môže vybavenosť prispieť k budúcej mobilizácii ďalšej významnej investície v energetickom sektore v subsaharskej Afrike a ostrovných regiónoch. Pre vybavenosť je široké možnosti fungovania ako páka na zvýšenie čistej hodnoty kapitálu, ktorý sa investuje do energie a rozvoja.

7. RIADENIE ENERGETICKEJ VYBAVENOSTI AKT

Riadenie bude musieť odrážať celkový politický prístup, na ktorom je energetická vybavenosť založená. V prvom rade je rozhodujúce vlastníctvo zo strany partnerov AKT a ich práva podnetu v tomto procese. V druhom rade by sa mal implementačný proces držať prvoradého cieľa a to podporovať prístup chudobných k moderným energetickým službám. To si zároveň vyžaduje, aby sa optimálne využívalo grantové financovanie a aby sa zameralo na maximálny pákový efekt, vrátane využívania inovačných mechanizmov kombinovania finančných zdrojov.

Riadenie energetickej vybavenosti sa bude v rámci Komisie realizovať prostredníctvom jej úradníkov a s možnosťou vzbudenia záujmu u expertízy z vonku, ako napr. delegovaných národných expertov, zmluvných agentov a pod. Bude sa uplatňovať existujúci proces rozhodovania, vytvorený medzi EÚ a inštitúciami AKT.

Členské štáty sa budú zúčastňovať na rozvoji a celkovom riadení vybavenosti a budú môcť zabezpečiť potrebnú koordináciu svojich vlastných bilaterálnych aktivít s aktivitami vybavenosti. Súčasná riadiaca štruktúra EIEÚ vrátane poradnej skupiny sa bude ďalej rozvíjať na hlavný poradný orgán vybavenosti, do ktorého členské štáty pošlú svojich zástupcov. Členské štáty sa tiež zapoja prostredníctvom práce Výboru ERF. Čo sa týka vody, fórum multiinvestorov sa pri poskytovaní interaktívnych informácií širším okruhom o všetkých účastníkoch na fungovaní vybavenosti a na privádzaní ich vstupov do procesu, bude formovať pod záštitou EIEÚ.

Postupy pre implementáciu energetickej vybavenosti sa vyvinú počas vývoja vodnej vybavenosti. Súčasťou princípov bude musieť byť udržateľnosť činností, pákový faktor, podpora, ktorú už poskytli investori v danej oblasti (ČŠ, iné iniciatívy, atď.). Použijú sa tieto nástroje:

- Výzva na predkladanie návrhov (hlavne na investičné projekty na národnej a regionálnej úrovni). Predtým, ako sa výzvy na predkladanie návrhov vypíšu, sa budú konzultovať

s Výborom ERF. Vybrané návrhy a programy budú musieť byť koherentné s národnými sektorovými politikami v prípadoch, kde tieto politiky už existujú. Očakáva sa, že členské štáty, ktoré sú už prítomné v tejto oblasti, súkromný sektor a iné iniciatívy súvisiace s energiou, pomôžu pri príprave projektových návrhov alebo potrebnej činnosti, ktorá s tým súvisí. Delegácie ES budú musieť poskytnúť rady pri projektových návrhoch a zobrať si na starosť monitoring implementácie.

- Projekty TA, zamerané najmä na výskum a kapacitu a projekty zamerané na tvorbu inštitúcií. Požiadavky od krajín AKT sa budú analyzovať s pomocou partnerov v danej oblasti. Prioritou budú požiadavky s cieľom sprístupniť priaznivé prostredie pre ďalšie zameranie sa na projekty orientované na dodávky.
- Výskum a iné činnosti, ktoré sa vyžadujú na rozšírenie reťaze finančných tokov zo strany EIB, inštitúcií IERF, SB a súkromného sektora sa podniknú na základe požiadaviek MFI a dohody s krajinami príjemcov.

Malé percento energetickej vybavenosti sa použije na príspevok na pokrytie správnych nákladov na riadenie energetickej vybavenosti AKT/EÚ vrátane zamestnania externých odborníkov, ďalej na a podporné činnosti, organizácie seminárov a workshopov, monitoring a hodnotenie, atď.

8. ZÁVER

S ohľadom na rozhodnutie Rady o mobilizácii zostávajúcich 500 miliónov EUR z „podmienečnej miliardy“ 9. ERF a s cieľom zabezpečiť, že EÚ splní záväzky z Johannesburgu, Komisia žiada Radu Európskej únie, aby schválila vytvorenie energetickej vybavenosti AKT-EÚ v hodnote 250 miliónov EUR a aby toto miesto pri budovaní energetickej vybavenosti AKT-EÚ v budúcnosti prebralo Spoločenstvo v Rade ministrov AKT-EÚ.

ANNEX

THE ENERGY AND POVERTY CHALLENGES

At present, nearly two billion people in the world – concentrated mainly in rural and peri-urban areas of developing countries - do not have access to modern energy services. A modern, sustainable energy service means that the energy needed to deliver essential services, such as lighting, cooling, heating, cooking, pumping, motive power, telecommunication etc., is provided in a way that is safe, affordable, efficient, reliable, equitable and environmentally sound. On average, per capita electricity consumption in developing countries is barely one-tenth of the consumption in the EU. Sub-Sahara Africa is a dramatic example of inequality in the energy field, with over 80% of the population having limited access to modern forms of energy. Large populations in Asia, particularly South Asia, and in Latin America live under similar conditions. The social and economic development of poor communities is limited or even deadlocked by the present unsustainable use of wood and other forms of biomass for energy purposes, over and above the difficult and expensive access to other forms of energy, such as electricity and liquid fuels.

Energy and poverty reduction: Energy is a sine qua non of the action to combat poverty. Access to adequate, affordable and sustainable energy services is necessary for a good life and to fulfil most development objectives - within health, education, light, heating, transport, agriculture, industrial production and modern means of communication.

The critical connection between energy and poverty alleviation was recognised by the international community at the WSSD in 2002 in Johannesburg. More specifically, the Johannesburg Plan of Implementation (JPOI) established the link between access to energy and the Millennium Development Goals, including the goal on poverty, noting that access to energy facilitates the eradication of poverty. Among the most important links are:

- *MDGs 1 and 7:* Reduce poverty and hunger, and improve access to safe drinking water. Access to energy services facilitates economic development and creates incomes and employment e.g. in agriculture, shops and small enterprises. Energy services can improve access to pumped water for drinking and irrigation of gardens and fields. And energy is needed to cook nearly all human food.
- *MDGs 2 and 3:* Achieve universal primary education and eliminate gender disparity at all levels of education. Improved access to energy services allows women and children (especially girls) to reduce time on gathering firewood, fetching water and cooking food. Electric lighting enables home study and evening classes, and electricity is needed to use educational media and modern communication (ICT) in schools and homes.
- *MDGs 4, 5 and 6:* Reduce child mortality, improve maternal health and combat major diseases. Access to energy is needed for a modern health system, e.g. for refrigeration of vaccines, sterilisation and lighting operating theatres. Cleaner fuels for cooking will reduce indoor air-pollution and the related respiratory diseases, that, according to WHO, kills 1.5 - 2 million women and children every year.
- *MDG 7:* Ensure environmental sustainability. Improved energy efficiency and the use of cleaner and renewable sources of energy can help to achieve a more sustainable use of

natural resources, such as woodlands and other types of biomass, and reduce emissions, thus protecting the local and the global environment.

The important role of energy in poverty alleviation is increasingly recognised also by African governments, e.g. in the context of poverty reduction strategies.

Energy access: Ensuring access to energy services to poor communities is a complex challenge, and, as experience over the past years has shown, it cannot be left to market forces alone to resolve. Concerted action of the public sector is required. Energy, like water, is not a commodity comparable to, for example, industrial or agricultural products. Provision of energy services depends on a multitude of economic and social preconditions, policy frameworks, political circumstances and international, national or local market situations. Many stakeholders are involved, ranging from poor communities to local and national governments and trans-national companies. Energy services can be delivered from many sources and technologies. Geographical conditions are different, even within a country. There is no 'one size fits all' recipe to provide energy services to a particular community.

The global character of energy markets: Internationally traded hydrocarbons have been and still remain the overwhelming mainstay of energy economies of most developed and developing countries. While OECD countries have managed to decrease their exposure to oil shocks, developing countries are more directly exposed to their negative macroeconomic impacts. In addition to being dependent on imported hydrocarbons, their economies are also more energy-intensive than those of developed economies. On average, oil-importing developing countries use more than twice as much oil to produce a unit of economic output as do OECD countries. Moreover, their financial situation (high levels of debt, fragile balances of payment) means that they are less able to weather turmoil on oil markets. Current sustained high prices on oil markets, price volatility and insecurity of supply affect developing countries more than others. Some of these countries spend up to 50% of their trade surpluses on energy imports – with devastating results for their national economies. A mere 10 US\$ per oil barrel price increase can result in a 3% loss of GDP in some Sub-Saharan countries in the first year after the hike.

Energy finance: Energy demand is rising fast in developing countries. Almost half of the global investment required for improving supply capacity and replacing existing and future supply facilities in the period up to the year 2030 is attributed to the needs of developing countries (including China and India). The required investment for Africa alone is approx. 1.2 trillion US\$, as calculated by the IEA. And this is a conservative estimate which would still leave 1.4 billion people without access to electricity in the year 2030. Financing is a huge challenge for the sector, with a marked trend away from financing energy investments from public and ODA budgets. More than ever before, the capital needed in the energy sector will have to be raised from private and foreign sources. However, most investors perceive the risks of energy investment in developing countries as being prohibitive, in particular when it comes to improving access to energy for poor consumers. Public and ODA funding must explore new dimensions and design new approaches if they are to catalyse and facilitate a sufficient flow of investment including the risk capital.

PROGRESS TO DATE - TRANSLATING POLICY INTO ACTION

Since WSSD, the EUEI has made progress on the organisational front and in establishing a dialogue with key stakeholders, in particular developing countries.

The EUEI has established a secretariat within DG Development to stimulate synergy and cooperation. The EUEI Advisory Group, made up of Member States and Commission officials and experts in energy and development, is the main forum for dialogue and coordination of the Initiative. Working groups are established under the Advisory Group, such as the Finance Working Group, which has compiled the strategic paper “Development Capital for Energy Access: Opportunities to Reach the Energy-Poor”.

In the European context, the EUEI dialogue has been undertaken with the active involvement of EU Member States and the European Commission, and has also included the European Investment Bank (EIB).

In this dialogue, EIB has expressed interest in exploring possibilities with the EUEI for combining EDF grants and EIB loans, e.g. where the grant element would be used for identification and preparation of projects, and/or for the drafting of Master Plans and provision of Technical Assistance in support of local administration for the management of EIB financed projects.

In line with the partnership approach and recognising the importance of strong local ownership, the immediate priority for the EUEI after WSSD has been to engage in a dialogue with developing countries and regions that have expressed an interest in the EUEI. A short summary of the progress of the EUEI in different developing country regions is given below.

Africa: an urgent priority

Nearly ten years before the MDG time target, it seems clear that Sub-Saharan Africa will have difficulty in reaching the MDGs unless substantial extra efforts are undertaken, including in the energy field.

ACP Africa is a major priority area for the EUEI, and conditions for increased action are improving. A number of Member States are active in the energy sector in Sub-Saharan Africa, and have built up valuable experience and capacity, both in the development of policies and strategies and in actual implementation. Some of these Member States play the role of EUEI facilitators in the countries where they have energy programmes. Likewise, the World Bank and non-EU donors are active in a number of countries, also with a poverty focus. After Johannesburg, African governments are gradually integrating energy issues into their poverty reduction strategies. And there is an increasing, albeit still limited, capacity in African institutions, NGOs and private sector to plan and implement energy-related activities.

The EUEI “Energy for Africa” conference held in Nairobi, Kenya, in November 2003 was a milestone in EUEI dialogue between Africa and the EU, and was attended by government representatives from about 40 countries from Sub-Sahara Africa. The main objective of the event was to identify priorities for actions at national or sub-regional level in Africa. In preparation for the conference, the EUEI undertook scouting missions or desk studies in several African countries, which prepared the ground for further action. The debate in Nairobi was stimulated by a keynote statement by Commissioner Nielson, linking energy to poverty alleviation and development, and highlighting the problems relating to the traditional use of biomass and the need for rural electrification.

In the Nairobi recommendations, adopted at the conclusion of the conference, the African countries took ownership of this agenda and suggested the following priorities for the EUEI:

- Rural energy in general and rural electrification in particular
- Energy for households, biomass and substitutes
- Strategies and policies for the sector, both at national and at regional level
- Capacity building at all levels.

In order to continue the dialogue and make the Nairobi recommendations operational in a number of countries, sub-regional EUEI workshops will take place in Southern Africa and in West Africa during the coming months. The workshops will focus on successful models for delivery of energy services to rural areas and on how such models can be financed and implemented on a wider scale.

A number of Commission-funded activities further stimulate the EUEI dialogue and contribute to the creation of a framework for action in Africa. These include regional projects to be financed by the intra-ACP allocation to energy with SADC and ECOWAS, as well as EUEI-linked projects supported by other Commission services. The COOPENER component of the Intelligent Energy-Europe programme, managed by DG Energy and Transport, co-finances projects aiming at creating the institutional conditions for improved access to energy in Sub-Saharan Africa with a special emphasis on renewable energy and demand management. COOPENER projects are implemented by consortia of African and European partners. Similarly, RTD supports a renewable energy partnership for poverty eradication and sustainable development in Africa ('Partners for Africa') involving a number of European and African partners.

The Caribbean and Pacific

Their remoteness and small markets make small island countries particularly vulnerable in the energy field. The further development of their societies depends to a large extent on access to transportation, ICT and energy. The high cost of shipping diesel oil to dispersed islands brings electricity production costs up to an average of 0.2–0.5 €/kWh, compared to international costs of 0.05 €/kWh. Some islands spend over 75% of their foreign currency earnings on fuel imports. At the same time there is untapped potential for increased energy efficiency and the use of renewable energy.

The island states in the Caribbean and the Pacific took an early interest in the EUEI, and participated actively in the dialogue before WSSD. The "Sustainable energy seminar for ACP Island States within the framework of EC development co-operation", held in June 2001 in the Dominican Republic was an early opportunity to exchange views and establish dialogue.

After WSSD the EC and Denmark engaged in active and positive follow-up dialogue with regional organisations in ACP Pacific island states, leading to the establishment of an EUEI partnership with the Pacific Island Countries. Parallel-financed activities by Denmark and the Commission (the Danish part is already under implementation) will help to establish national energy policies and action plans and will improve the efficiency of national electricity utilities.

A dialogue with the Caribbean Island Countries, through their regional organisation CARICOM, was also initiated, in cooperation between the EC and Germany. The development of a regional energy policy and support for the execution of the Caribbean

Renewable Energy Development Programme, co-financed by Germany, are the targets of this cooperation, which is currently under preparation. There is also increased interest to convert existing central energy generation systems towards a decentralized renewable-based energy system to reduce islands' vulnerability.

Other Regional Components in the EU Energy Initiative

The EUEI is also generating interest outside the ACP area. In the Sustainable Energy Systems programme, DG RTD stimulated a strong North African participation in research related to the quantification and awareness raising of energy external costs, particularly concerning the impacts of energy pollution on human health. The Finnish-sponsored programme "Energy and Environment Partnership with Central America" is the first EUEI activity outside the ACP area, and Austria, through cooperation with the Austrian-sponsored "Global Forum on Sustainable Energy", has involved the EUEI in district heating activities in the Western Balkans. The Global Forum is also involving the EUEI in its activities in Himalayan countries.

THE FINANCIAL CHALLENGE AND THE NEED FOR INNOVATIVE MECHANISMS

Since WSSD there has been a recognised need for a significant increase in funding for energy and poverty in order to achieve the Millennium Development Goals. Work done by the International Energy Agency and the EUEI Finance Working Group has shown that public funding from governments and the international donor community is not sufficient to cover investment needs. And so far, the provision of energy services to the poor has not been able to attract private investment. Innovative and flexible funding mechanisms are urgently required to use the leverage effect of ODA and attract more resources from the private sector, development banks and financial institutions. While the creation of an enabling environment through, for example, regulatory reform and government capacity building remains a key to attracting more energy investment, there are already concrete opportunities to blend public and private capital and make delivery of energy services for the poor happen. These include: energy infrastructure funds, SME support and/or consumer credit programmes, smart subsidies, rural energy funds, market and product development, etc. Furthermore, developing renewable energy sources and transfer of state-of-the-art technologies will considerably contribute to the financial sustainability of actions.

Public-private partnerships (PPPs) are considered to be a promising instrument for growth and economic development in developing countries, and are a core instrument in the EUEI strategy. Infrastructure and especially the energy sector offer numerous possibilities for blending public and private funds. A feasibility study for the creation of an innovative public-private financing mechanism is being finalized by the Commission together with interested Member States and other stakeholders⁵. PPPs will enable the EU and its developing country partners to work together in partnership with the private sector, financial institutions and civil society towards effective delivery of energy services to the poor.

However, with no resources of its own and no significant energy-sector allocations in the development cooperation budgets of the Community, the roll-out of the EUEI may prove too slow to maintain momentum and make a real contribution towards the MDGs. Unless greater

⁵ This feasibility study is commonly referred to as the JREC Patient Capital Initiative

efforts are undertaken at the political level to provide adequate, faster and more flexible resources and instruments, the impact of the EUEI will be limited to the possibilities for tapping into resources already allocated to other sectors. This will prevent it from reaching its objectives in the foreseeable future.

Since Johannesburg the EUEI has built a solid base for specific actions and is now ready for a quantum leap. To maintain the momentum and to actually deliver on the ground, substantial additional resources are needed. Such resources should be provided by the EU as a demonstration of its commitments to the MDGs and the Johannesburg Plan of Implementation.